

Svåra upplevelser i barndomen och dess påverkan på barns hälsa och utveckling

Steven Lucas, barnläkare, docent
Akademiska barnsjukhuset, Uppsala universitet

UPPSALA
UNIVERSITET

AKADEMISKA
SJUKHUSET

Bli sedd

Stimulans

Kärlek

Näring

Kramar

Ömsesidighet

Sömn

Vad behöver barn för att växa,
utvecklas och må bra?

Bus

Närhet

Frihet

Kommunikation

Respekt

Skydd

Trygghet

Utmaningar

Pussar

Lugn

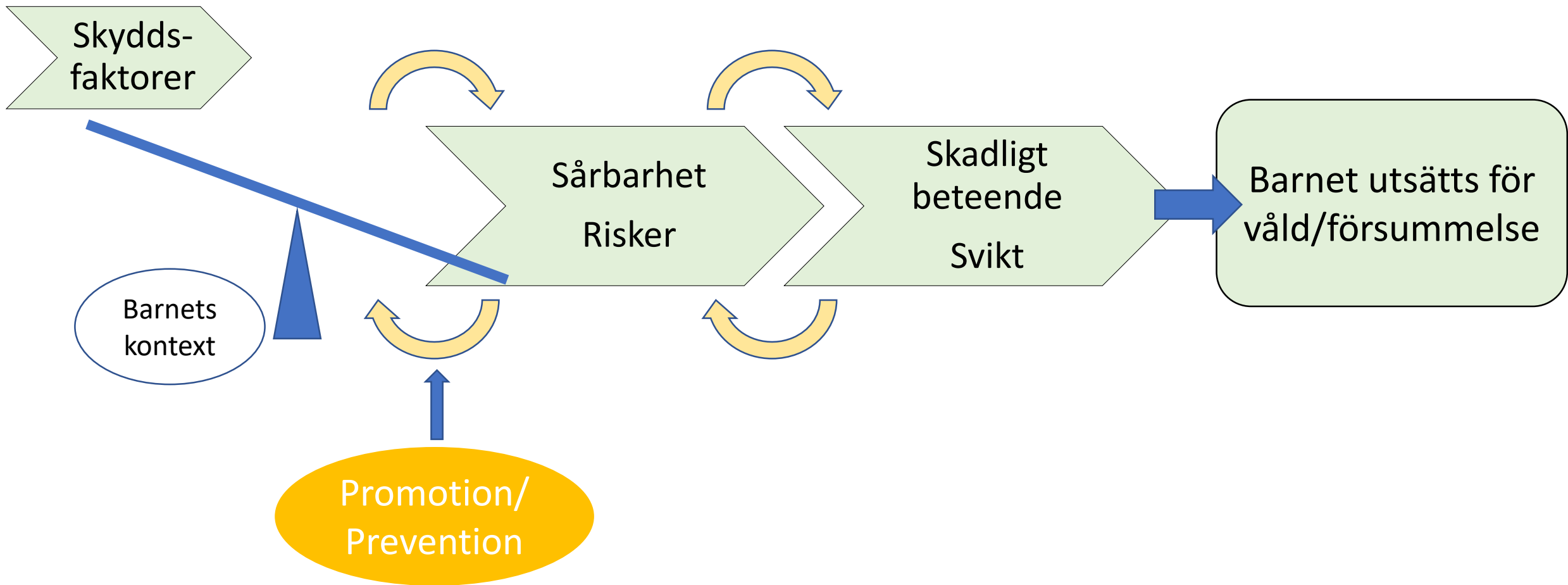
Lek

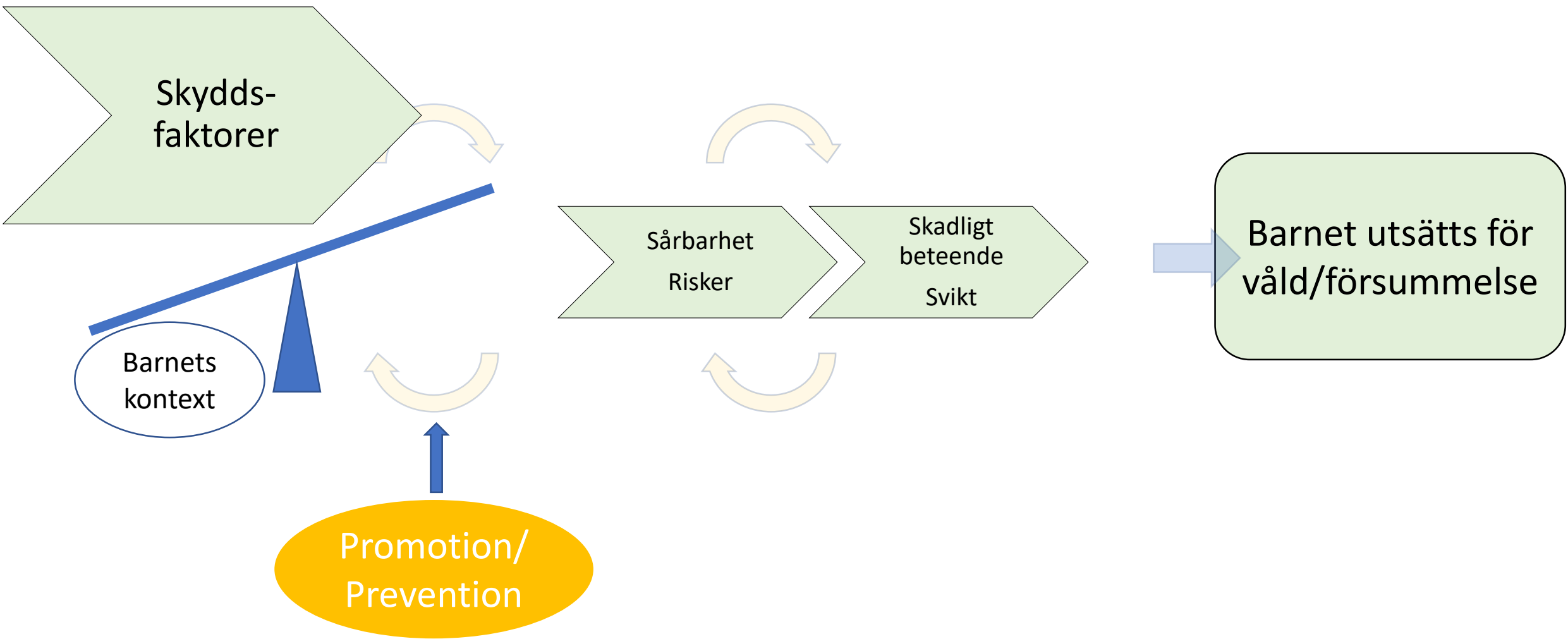
Vänskap

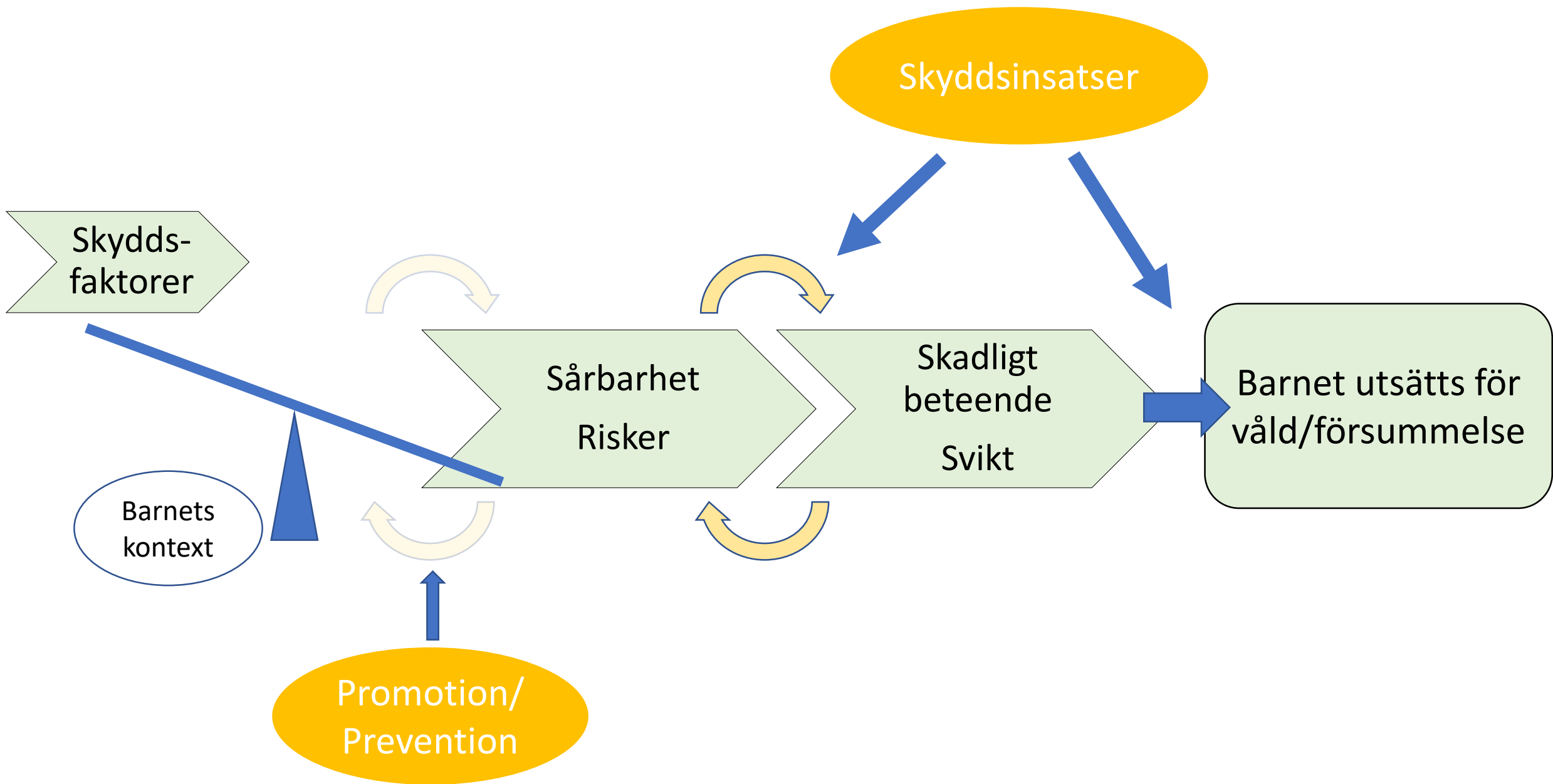

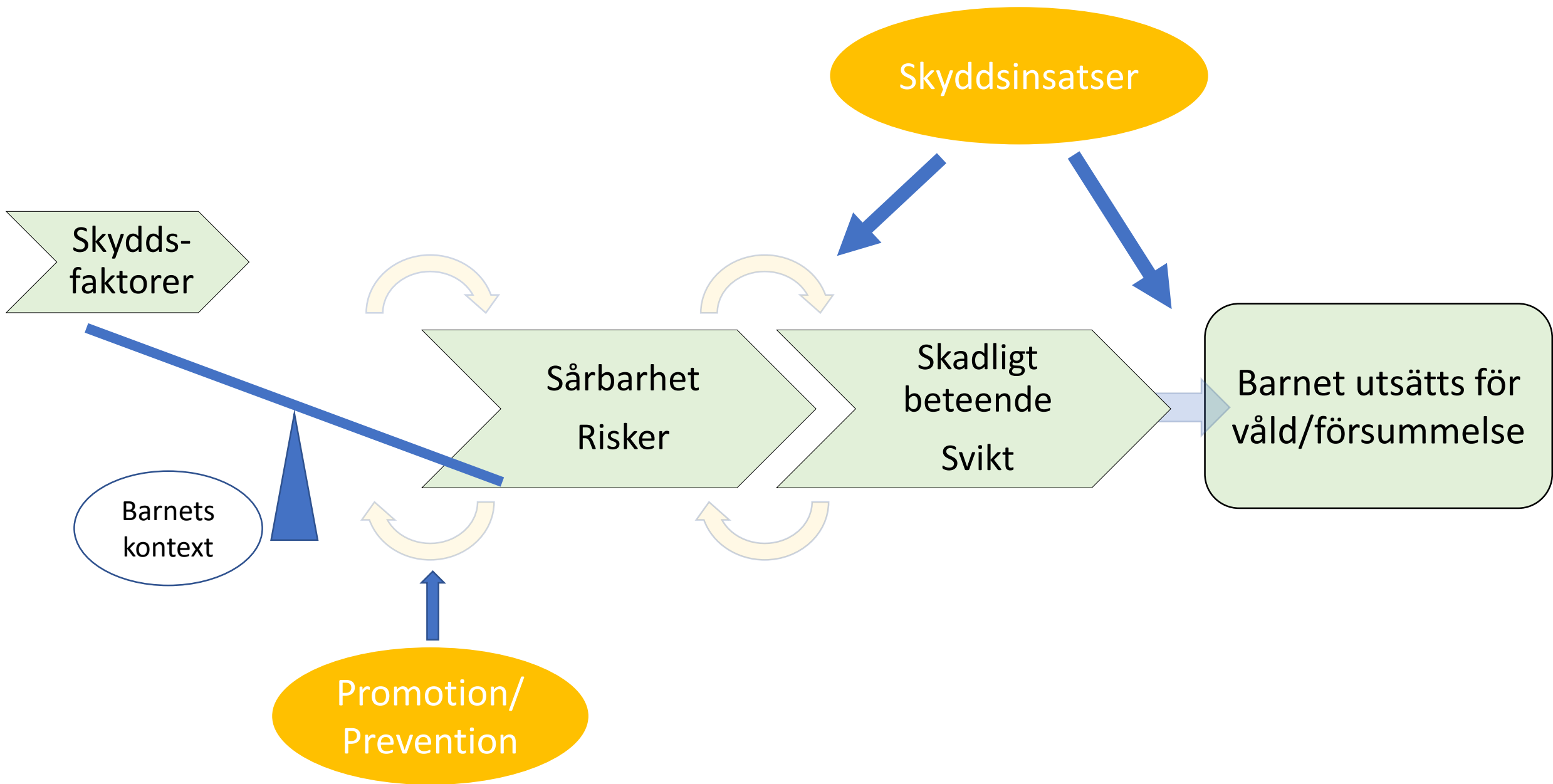
Men många har svåra
upplevelser i barndomen, varför
blir det så?

Svåra upplevelser i barndomen

- Våld och försummelse mot barn är vanligt förekommande i hela världen, även i Sverige

Svåra upplevelser i barndomen

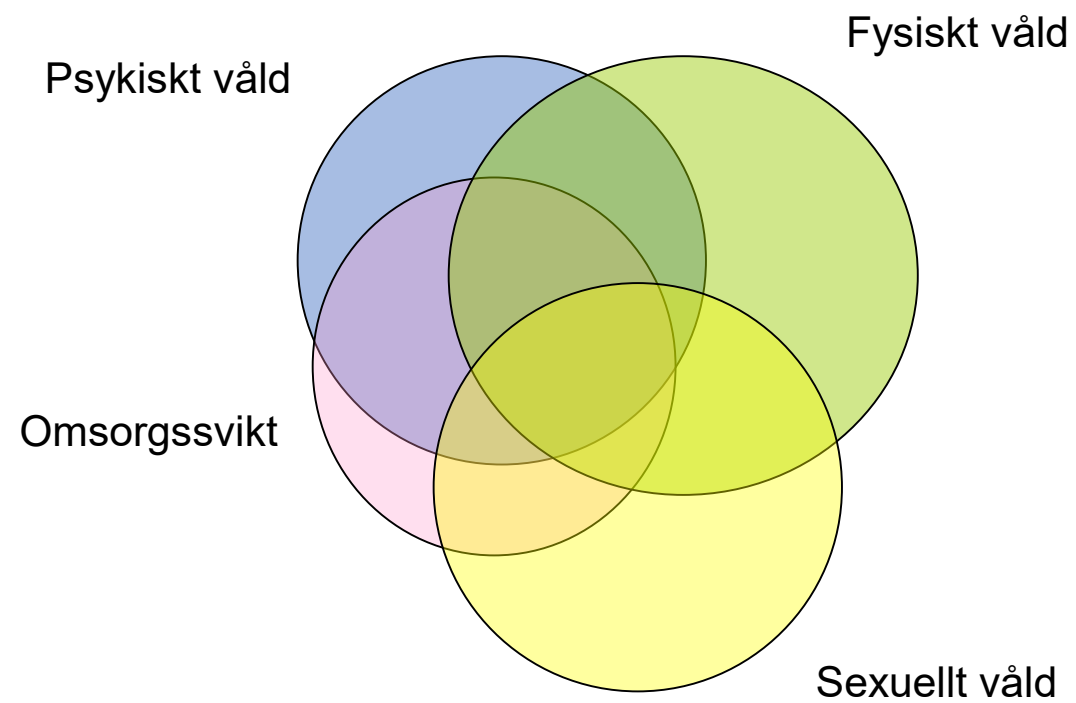
- Våld och försummelse mot barn är vanligt förekommande i hela världen, även i Sverige
- Att vara utsatt för våld eller försummelse under barndomen är tätt förknippat med fysisk och psykisk ohälsa

Svåra upplevelser i barndomen

- Våld och försummelse mot barn är vanligt förekommande i hela världen, även i Sverige
- Att vara utsatt för våld eller försummelse under barndomen är tätt förknippat med fysisk och psykisk ohälsa
- Olika typer av utsatthet är kopplade till varandra

Svåra upplevelser i barndomen

- Våld och försummelse mot barn är vanligt förekommande i hela världen, även i Sverige
- Att vara utsatt för våld eller försummelse under barndomen är tätt förknippat med fysisk och psykisk ohälsa
- Olika typer av utsatthet är kopplade till varandra
- Och...

Svåra upplevelser i barndomen

Våld och försummelse mot barn är helt eller delvis förebyggbara

Våld mot barn 2016

EN NATIONELL KARTLÄGGNING

Carolina Jernbro & Staffan Janson

TABELL 4. Förekomsten av fysisk barnmisshandel utifrån allvarlighetsgrad.

	%
Mindre allvarliga former av fysiskt våld vid enstaka tillfällen	12,0
Allvarliga former av misshandel	10,5
Upprepad misshandel	5,0
Grav misshandel (allvarligare former och/eller upprepat våld)	11,5
Skada (från våld av vuxen) som lett till sjukvård	2,7

Sexuella övergrepp

I avsnittet om sexuella övergrepp lämnar vi begreppet barnmisshandel (våld som utövats av vuxna mot barn) och redovisar de övergrepp som eleverna har utsatts för oavsett ålder på förövaren.

- Av eleverna rapporterade 26 procent, 40 procent flickor och tio procent pojkar, att de blivit utsatta för sexuella övergrepp vid något eller flera tillfällen.
- Majoriteten av övergreppen hade skett för första gången i tonåren av en bekant eller okänd jämnårig.
- Av eleverna uppgav nästan nio procent, 14 procent flickor och två procent pojkar, att förövaren var en vuxen person, oftast okänd.
- Av samtliga elever uppgav två procent, fyra procent av flickorna och 0,4 procent av pojkarna, en förälder eller styvförälder som förövare.

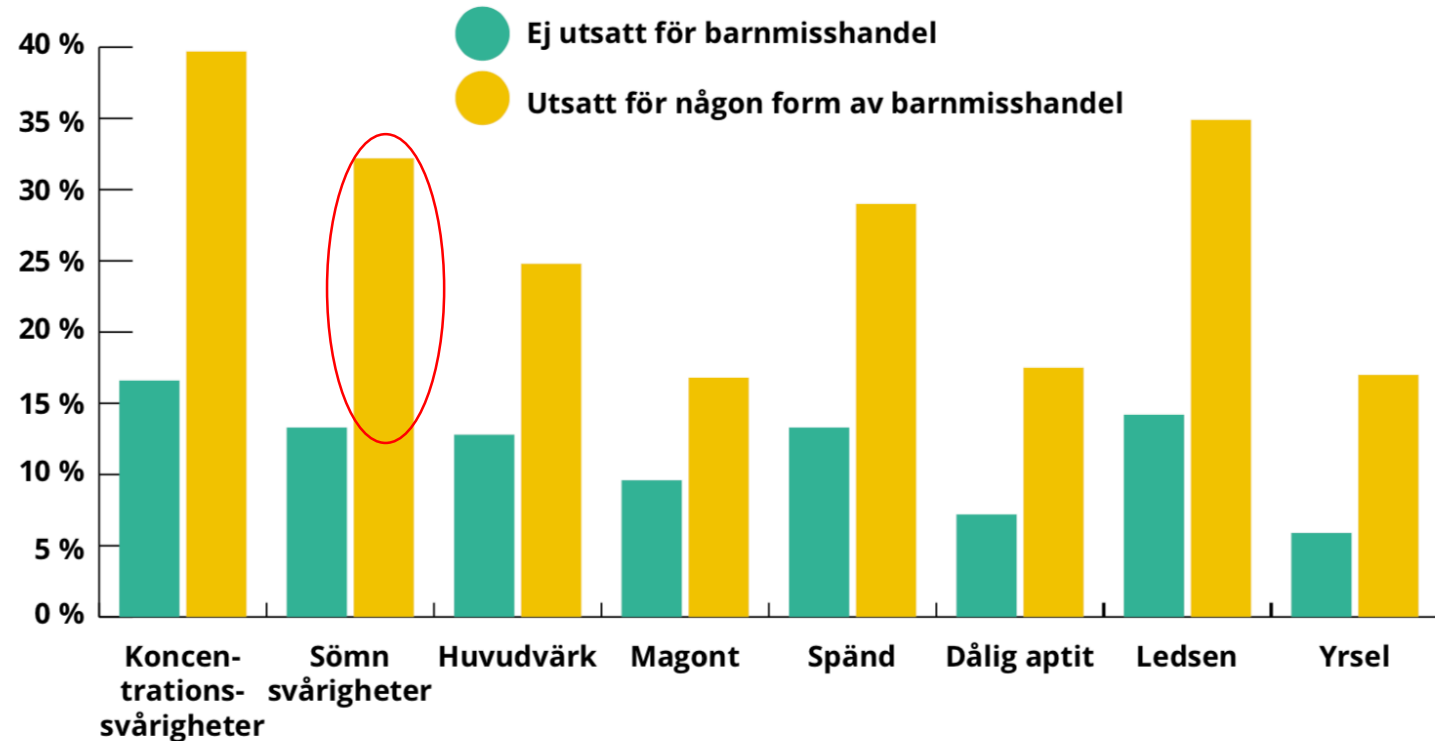

Försummelse

- Drygt **sex procent** av eleverna rapporterade att de blivit **försummade** under sin uppväxt.
- Drygt **en procent** av eleverna rapporterade **fysisk försummelse** och drygt **fem procent** **emotionell försummelse**.
- Nästan **nio procent** av eleverna upplevde att minst en **förälder, oftast pappan, inte bryr sig om dem**.

Svåra upplevelser i barndomen och psykosomatisk ohälsa

FIGUR 10. Andel elever som rapporterat psykosomatiska besvär som förekommit ofta eller alltid under de senaste sex månaderna. En jämförelse mellan de elever som blivit utsatta för någon form av misshandel någon gång i jämförelse med de elever som aldrig varit utsatta.

Svåra upplevelser i barndomen och självskada

FIGUR 11. Andel elever som skadat sig själva, haft suicidtankar eller försökt att ta sitt liv vid något eller flera tillfällen. En jämförelse mellan de elever som varit utsatta för barnmisshandel och dem som inte varit utsatta.

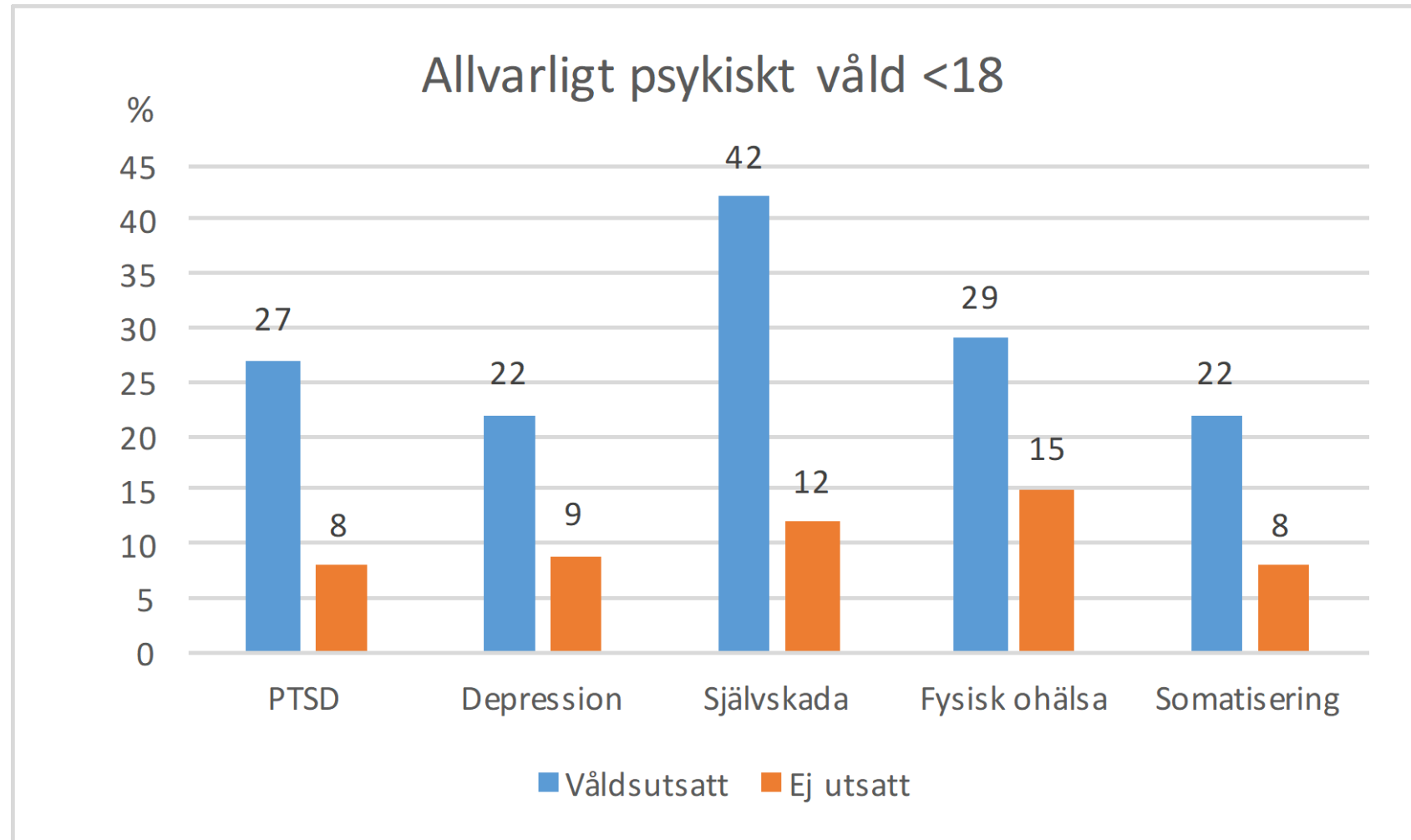

VÅLD OCH HÄLSA
En befolkningsundersökning om
kvinnors och mäns våldsutsatthet
samt kopplingen till hälsa

Vuxna som varit utsatta för allvarligt våld som barn

Svåra upplevelser i barndomen,
vad händer med kroppen?

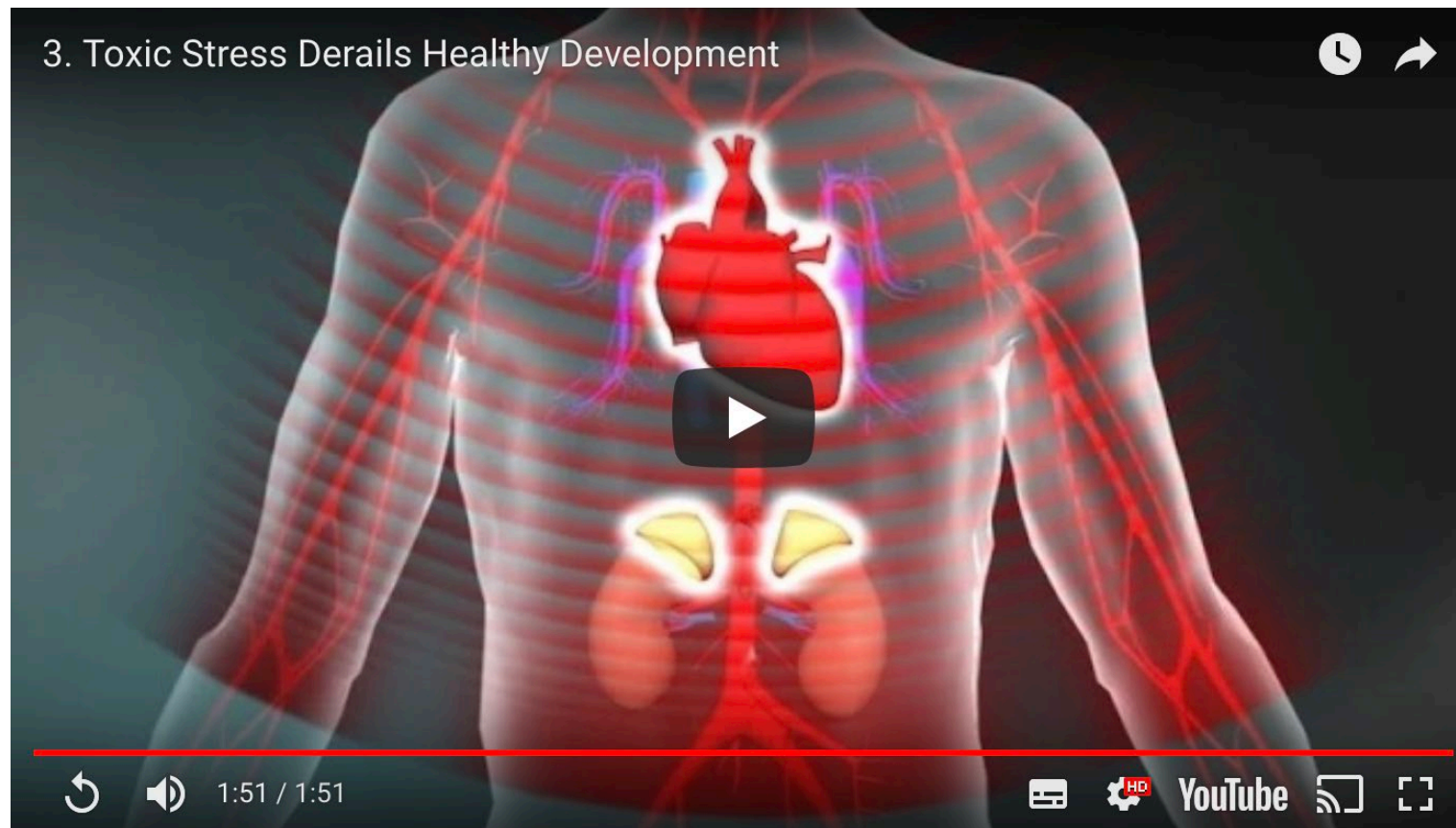

Toxisk stress

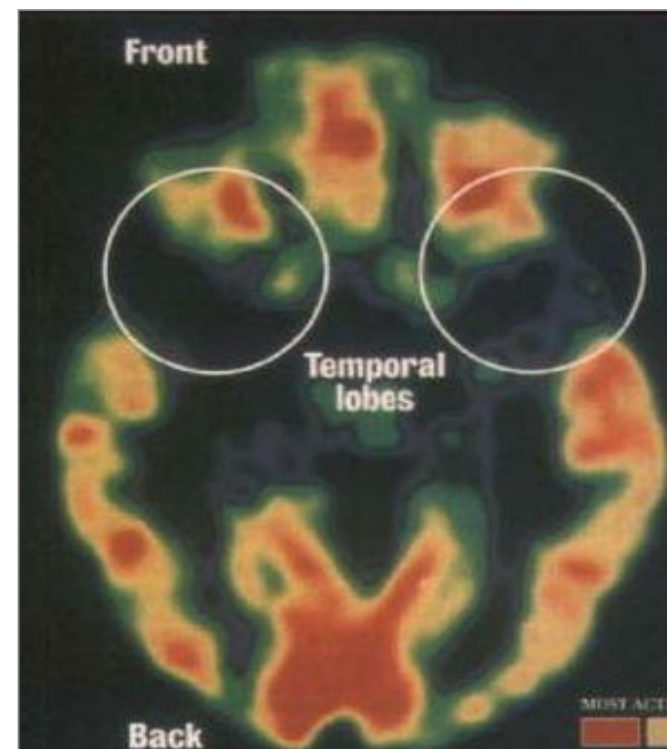
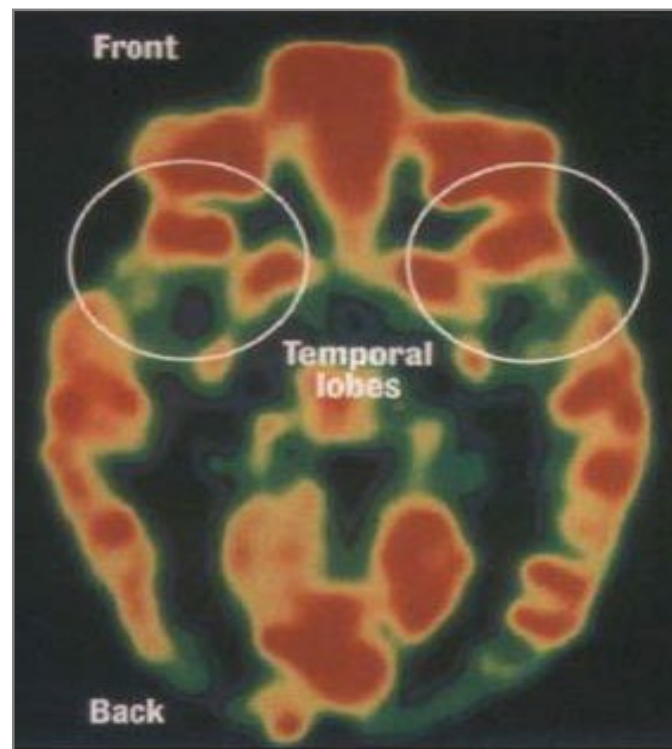
- ”Överdriven eller långvarig aktivering av det fysiologiska stress-responssystemet i avsaknad av det buffrande skydd som stabila, responsiva relationer ger” (Garner et al, *Pediatrics* Vol. 129 No. 1 January 1, 2012 pp. e224 -e231)
- Orsakar störningar i hjärnans nervkretsar och hormonella system under känsliga skeden i utvecklingen
- Störningarna kan leda till anatomiska förändringar och/eller fysiologiska störningar som senare leder till inlärnings- och beteendeproblem
- Grunden till kronisk stressrelaterad fysisk och psykisk sjukdom

Toxisk stress

”The functional consequences of these structural changes include **more anxiety** related to both hyperactivation of the amygdala and **less top-down control** as a result of PFC atrophy as well as **impaired memory and mood control** as a consequence of hippocampal reduction. Thus, the developing architecture of the brain can be impaired in numerous ways that create a **weak foundation for later learning, behavior, and health.**”

In brief

- Primed
- From Dicer-mice to men
- Ready for action
- Stem cell tools
- Cancer immature?
- Abuse affects genes
- Histones in hydrothermal vents
- Dining for your descendants
- Lasker award for epigenetics
- Nobel prize for transcription
- Nobel prize for epigenetics
- Addiction: the epigenetic effect
- Cancer: new drugs
- What is Epigenetics?
- Epigenethics?
- How does epigenetics shape life?
- Twin Profiles
- The calico cat

In brief

Abuse affects genes

We're all well aware that a difficult childhood can have a great impact on the course of someone's life. Childhood abuse can even drive individuals to commit suicide. A study published in Nature Neuroscience this month elucidates the molecular basis of how stress can shape the way genes work, predisposing abuse victims to ill fates.

Brona McVittie reports :: February 2009

Building upon research published last May, which showed that child abuse can leave epigenetic marks on DNA, a team of McGill University and Douglas Institute scientists recently explored the links that such changes might have on the likelihood of abuse victims to commit suicide. They looked at epigenetic marks on genes that mediate our stress-response.

The team knew from previous studies in rats that parenting has a measurable physical impact on behavioural responses to stress. The way a mother treats her pups

Barns upplevelser av våld och/eller försummelse är

Vanliga

Potentiellt skadliga

men...

De flesta barn som är utsatta har inte sämre hälsa, varför?

Resiliens

© Steve Barnett

Resiliens

- **Förmåga att hantera stress** effektivt och på ett sunt sätt
- God förmåga att **lösa problem**
- En tro att det är **något man kan göra** för att hantera sina känslor och "cope"
- Att **söka hjälp**
- **Socialt stöd**
- Nära **kontakt med andra**, till exempel familj eller vänner
- Att **berätta om traumat** för sina nära och kära
- Andlighet/tro
- Att identifiera sig som en **överlevare** i motsats till ett offer
- Att **hjälpa andra**
- **Hitta en positiv innebörd** i traumat

Vägen framåt

Hur ökar vi möjligheterna och minskar riskerna?

- Främja familjens hälsa och förebygga ohälsa
- Tidigt identifiera barn som lever i risk
- Erbjuder effektivt stöd, behandling och skydd

- Hur?
 - Utbildning
 - Strukturerade metoder
 - Forskning och utveckling
 - Synergi – samarbete, samverkan, kunskapsöverföring, fokus på barnet

Resurser

<https://developingchild.harvard.edu/>

<https://www.cdc.gov/violenceprevention/childabuseandneglect/cestudy/>

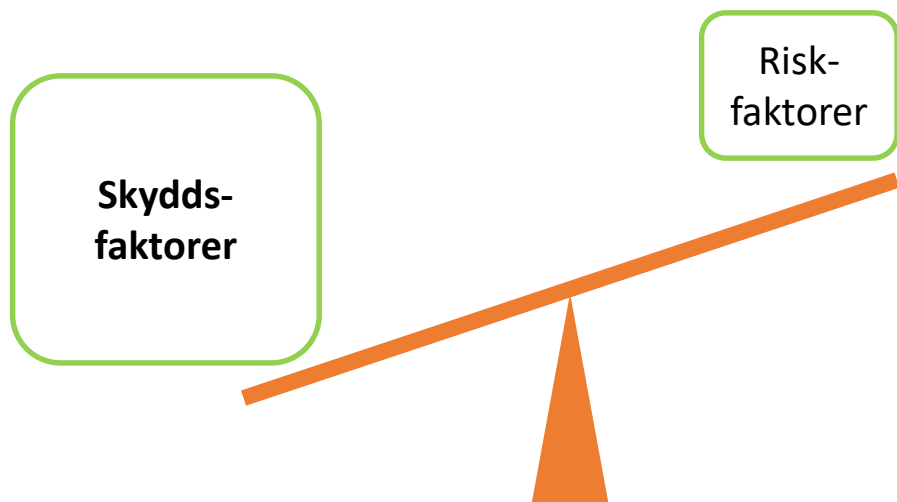
https://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/child/en/

<https://www.aap.org/en-us/advocacy-and-policy/aap-health-initiatives/Pages/Child-Abuse-Prevention.aspx>

<https://www.rikshandboken-bhv.se/livsvillkor/barn-som-riskerar-att-fara-illa/>

<http://www.allmannabarnhuset.se/produkter/bocker-rapporter/>
<https://www.aap.org/en-us/advocacy-and-policy/aap-health-initiatives/resilience/Pages/ACEs-and-Toxic-Stress.aspx>

Tack!

steven.lucas@akademiska.se

